

ภาษาถิ่นกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน

Dialects and Folk Cultures

เสน่ห์ เดชะวงศ์¹

Saneh Dechawongse²

บทคัดย่อ

ภาษาถิ่นหมายถึงภาษาเฉพาะถิ่นที่มีเอกลักษณ์ทางเสียงหรือคำที่ใช้พูดกันในแต่ละท้องถิ่นตามที ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ แสดงถึงขนบธรรมเนียมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีอรรถรสทางภาษาที่ทำให้ ผู้พูดและผู้ฟังมีความรู้สึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ภาษาถิ่นจัดว่าเป็นวิถีไทยอย่างหนึ่ง การที่จะศึกษาเรียนรู้ วัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทอื่นได้อย่างถ่องแท้และก่อให้เกิดสุนทรียภาพอย่างแท้จริงต้องอาศัยภาษาถิ่น เพราะเป็นภาษาที่แสดงถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น การที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดโครงการ “ท่องเที่ยววิถีไทย 2558” นั้น เป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รับรู้ของ นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น หากชาวบ้านในท้องถิ่นใช้ภาษาถิ่นหรือสอดแทรกภาษาถิ่นในการนำชมวัฒนธรรม พื้นบ้านของตนเอง ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าและเสน่ห์ให้กับวัฒนธรรมประเภทนั้นๆ การใช้ภาษาถิ่น นอกจากบอกความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริมและถ่ายทอดภาษาถิ่นกับ นักท่องเที่ยว และทำให้คนรุ่นหลังในท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าในวิถีไทยของตนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ภาษาภาษาถิ่นวัฒนธรรม วัฒนธรรมพื้นบ้านภาษาถิ่นกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน

Abstract

A dialect refers to local language with distinctive sounds and words spoken in a particular sociological framework based on geological location where the speakers live. The dialect reveals local traditions, cultures and identities, and the beauty of the language allows speakers and listeners to feel a sense of identity with each other. A Thai dialect is a kind of Thainess and is the best tool in learning about folk cultures in depth and with pleasure because it reveals the real life of a community or locality. “2015 Discover Thainess” was set up by the Tourism Authority of Thailand in order to promote and propagate Thai folk cultures to tourists. If the dialect can be totally or partially used in exploring folk cultures, it will add value to exploration and increase affection interest toward the particular culture. The use of a dialect in folk culture presentation does not only reveal the authentic local identity but it also helps conserve, promote and transmit

¹ อาจารย์ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์Email: saneh@dpu.ac.th

² Lecturer, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University

the dialect to visitors, and furthermore it makes the younger generations in local areas experience the true value of their own Thainess.

Keywords: Language, Dialect, Culture, Folk Culture, Dialects and Folk Cultures

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในแต่ละปีเป็นเงินจำนวนมาก จัดว่าอยู่ในลำดับต้นๆของรายได้ประเทศ เช่น ในปี พ.ศ. 2555 มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นเงิน 0.984 ล้านล้านบาท และเพิ่มเป็น 1.167 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2556 คาดว่าในปี พ.ศ. 2557 จะมีรายได้เพิ่มเป็น 1.344 ล้านล้านบาท ส่วนรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2556 เป็นเงิน 0.634 ล้านล้านบาท ในขณะที่เดียวกัน กรมการท่องเที่ยวคาดว่า รายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยจะเพิ่มเป็น 0.669 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2557 (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเริ่มจัดโครงการท่องเที่ยวไทยขึ้นมา เริ่มจากโครงการเที่ยวที่ไหนไม่สุขใจเท่าบ้านเรา และมีการปรับเปลี่ยนโครงการเป็นรายปี เช่น อันซีน ไทยแลนด์ อะเมซซิ่ง ไทยแลนด์ หลงรักประเทศไทย จนกระทั่งมาถึงโครงการท่องเที่ยววิถีไทย 2558 โดยโครงการ “ท่องเที่ยววิถีไทย 2558” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ด้านบวกจากความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความรัก ความสามัคคี ความปลอดภัย และมีมิตรไมตรีของคนไทย โดยเฉพาะความสุข ความรื่นเริง ความเป็นอยู่แบบไทยที่พบเห็นได้ทุกถิ่นทั่วไทย ที่เชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีไทย (Thainess) อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควนคู่กับการกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเดินทางท่องเที่ยวที่สนุกสนานและเบิกบานใจ รวมถึงการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆของชาวต่างชาติ ให้ได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้สัมผัส

เอกลักษณ์วิถีความเป็นอยู่แบบไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557)

วิถีไทยเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยที่บรรพบุรุษไทยได้สืบทอดกันต่อมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และเป็นแนวทางในเรื่องที่ดีที่สังคมยอมรับกันเป็นบรรทัดฐาน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) วิถีไทยที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 8 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านอาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย งานบุญประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ และศิลปะพื้นถิ่น จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยววิถีไทยคือการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชม ศึกษา เรียนรู้ และใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์เฉพาะการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนและถิ่นที่อยู่อาศัยจะละเอียดเรื่องภาษาถิ่นไปไม่ได้เลย เพราะภาษาถิ่นเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงของผู้คนในชุมชนนั้น การใช้ภาษาถิ่นในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนจึงบ่งบอกถึงความเป็นของแท้ มีความสละสลวย และมีเอกลักษณ์ ดังนั้น ภาษาถิ่นจึงนับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวิถีไทยของแท้ที่สมควรได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่กับชุมชน และนำมาใช้เคียงคู่กับการท่องเที่ยววิถีไทย ดังที่นายธานีร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี (2557) กล่าวว่า “การปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นคนไทยให้ตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญของภาษาไทยมีความชัดเจน ตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปร่วมประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2505 และได้พระราชทานกระแสพระราชดำริหลายประการเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาไทย ทำให้วงการศึกษาดำเนินการด้านภาษาไทย พยายาม

กระตุ้นให้คนในชาติตระหนักให้ความสำคัญกับภาษาไทยและช่วยกันบำรุงรักษาให้วัฒนาถาวรทันสมัยที่เทคโนโลยี เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังทรงห่วงใยเรื่องภาษาถิ่น โดยมีพระราชดำรัสว่าต้องระวังรักษาไว้ให้ดี เพราะเป็นแหล่งที่จะไปศึกษาภาษาไทยแท้ที่ไม่ถูกผสมผสานภาษาต่างประเทศ” นอกจากนั้น ศ.ดร.ประเสริฐ วัฒนครราชบัณฑิตประเภทวิชาประวัติศาสตร์ (2555) กล่าวว่า “ภาษาถิ่นคือความงดงาม แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม”

การใช้ภาษาถิ่นในการท่องเที่ยววิถีไทย นอกจากจะเป็นการเข้าถึงและเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริงแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นและสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นนั้นอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ กรณีของ อแมนด้า คาร์ นักกีฬาเหรียญทองเอเชีย นกเกมส์ บี เอ็ม เอ็กซ์ 2557 ลูกครึ่งไทย-อเมริกัน ที่สามารถพูดภาษาไทยอีสานได้อย่างชัดเจนนและ ฉะฉาน ทำให้ได้รับความรักความเอ็นดูจากคนไทยทั่วประเทศ และขณะเดียวกัน กระแสภาษาถิ่นนิยม ก็ได้รับแรงกระตุ้นมากขึ้น จะเห็นได้ว่า ภาษาถิ่นกับการท่องเที่ยววิถีไทยนอกจากจะช่วยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันแล้วยังช่วยให้การท่องเที่ยวนั้นมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นกับวัฒนธรรมพื้นบ้านจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในบทความประกอบด้วยสี่ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1. อธิบายเรื่องภาษาถิ่น ซึ่งจะประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ และคุณค่าของภาษาถิ่น ส่วนที่ 2. เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยจะกล่าวถึงความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่วนที่ 3. จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาถิ่นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านในด้านความสัมพันธ์และคุณค่าของภาษาถิ่นที่มีต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน และส่วนที่ 4. เป็นการสรุปและข้อเสนอแนะจากทัศนะของผู้เขียน

ภาษาถิ่น

1. ความหมายของภาษาถิ่น

นักภาษาศาสตร์ได้ศึกษาและแบ่งภาษาออกตามพื้นที่ที่มีการใช้ภาษาแตกต่างกัน เช่น ภาษาอังกฤษในประเทศอังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา และอเมริกาใต้ เป็นต้น และเรียกภาษาที่มีความแตกต่างกันนั้นว่า ภาษาถิ่น โทมัส วี คัมเกรลิดจ์ (Thomas V. Gamkrelidze) และ วี วี อีวานอฟ (V.V. Ivanov) (2533) กล่าวว่า “การศึกษาภาษาถิ่นนั้นมีมากกว่า 200 ปี โดยนักภาษาศาสตร์ตะวันตกเริ่มศึกษาคำและโครงสร้างภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียนโบราณ (Indo-European Protolanguage) ซึ่งต่อมาได้แตกออกเป็นภาษาต่างๆ ในยุโรปและเอเชีย (Eurasia)” ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความหมายของภาษาถิ่นไว้หลายความหมาย ตัวอย่างเช่น คอนไซส์ เอนไซโครปีเตีย (<http://www.thefreedictionary.com/dialect>) ให้คำนิยามว่า “ภาษาถิ่นคือภาษาย่อยของกลุ่มคน มีลักษณะคำศัพท์ ไวยากรณ์ และ/หรือการออกเสียงเฉพาะ แตกต่างจากภาษาเดียวกัน” คอลลิน ดิกชันนารี (<http://www.collinsdictionary.com>) นิยามว่า “ภาษาถิ่น คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกันเฉพาะถิ่น เฉพาะกลุ่ม หรือ เฉพาะอาชีพ โดยมีคำศัพท์ ไวยากรณ์และการออกเสียงที่แตกต่างกัน” วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี (<http://th.wikipedia.org/wiki/>) ว่า “ภาษาถิ่น คือ ภาษาเฉพาะของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ที่มีรูปลักษณะเฉพาะตัว ทั้งถ้อยคำและสำเนียงเป็นต้น” ธวัช ปุณโณทก (2536) ให้คำจำกัดความว่า “ภาษาถิ่น คือ ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ สื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างคนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากภาษามาตรฐานและภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำ การใช้คำ แต่การเรียงคำในประโยคและความหมายของคำนั้นคงเดิม คือ ไม่แตกต่างกัน หรือแตกต่างกันบ้าง แต่สามารถที่จะทำความเข้าใจกันได้” ฉันทัส ทองช่วย (2534) นิยามว่า “ภาษาถิ่น

หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาเดียวกันที่ใช้พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆที่ผู้พูดภาษานั้นๆอาศัยอยู่”กาญจนา คุ้มณศิริ (2542) นิยามว่า “ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆที่ผู้พูดภาษานั้นๆอาศัยอยู่ หรือ ภาษาที่พูดในชุมชนชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ นอกจากนั้นยัง หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดกันในวงอาชีพหนึ่งๆได้”ระวีวรรณ อินทร์แหยม (2542) นิยามว่า “ภาษาถิ่น คือ ภาษาที่พูดกันอยู่ในท้องถิ่นต่างๆในประเทศไทย ดังนั้น ภาษาถิ่น คือ ภาษาที่ใช้พูดกันในแต่ละท้องถิ่น โดยขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมซึ่งมีเอกลักษณ์ของตน”

จากคำนิยามที่ได้รวบรวมมาสามารถให้คำจำกัดความได้ว่า ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยที่มีเอกลักษณ์ทางเสียงหรือคำที่ใช้พูดกันในแต่ละท้องถิ่นตามที่ใช้พูดภาษานั้นๆอาศัยอยู่ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่คนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งใช้สื่อสารกัน แสดงถึงขนบธรรมเนียมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีธรรมชาติของภาษาที่ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังมีความรู้สึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ดังที่รเมช ยอดบุญ (2548) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านรวมมิตร แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็คือสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ที่ยังฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึก มีผลทำให้อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชัดเจน และเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างผู้คนกลุ่มต่างๆ”

ภาษาถิ่นในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มหลักตามภูมิภาค 4 ภาค คือ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นใต้ และภาษาถิ่นภาคกลาง ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในท้องถิ่นต่างๆ อาจจะมีเฉพาะภาษาพูดอย่างเดียว หรือมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาถิ่นเหนือมีทั้งภาษาพูดและอักษรล้านนา ภาษาอีสานใช้อักษรธรรมในการเขียน แต่ภาษาถิ่นใต้มีแต่ภาษาพูดเพียงอย่างเดียว ถ้าพิจารณาโดยละเอียดก็จะพบว่า ภาษาถิ่นในภูมิภาคต่างๆนั้นสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย

ลงไปได้อีก เช่น ภาษาถิ่นภาคกลาง ก็จะแบ่งเป็น ภาษาถิ่นสุพรรณบุรี ภาษาถิ่นนครปฐม และภาษาถิ่นกาญจนบุรี เป็นต้น ภาษาถิ่นเหนือแยกย่อยไปเป็นภาษาคำเมือง ภาษายอง ภาษาเขิน ภาษาเงี้ยว ภาษาถิ่นอีสานสามารถแยกย่อยได้อีก เป็น ภาษาภูไท ภาษาพวน ภาษาโซ่ง และภาษาย้อ เป็นต้น ส่วนภาษาถิ่นใต้นั้นมีความแตกต่างกันในท้องถิ่นต่างๆ เช่นกัน เช่น ภาษาตากใบ ภาษาสงขลา ภาษานครศรีธรรมราชและภาษาภูเก็ต ภาษาถิ่นไทยนั้น ถึงแม้จะมีคำหรือเสียงที่ผิดเพี้ยนแตกต่างกันไป แต่ความหมายของคำพูดนั้นพอที่จะสื่อสารให้เข้าใจกันได้

2. ความสำคัญของภาษาถิ่น

ภาษาที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งมักเป็นภาษาแม่ (mother tongue) ของคนในท้องถิ่นนั้น กล่าวคือเป็นภาษาแรกที่คนในท้องถิ่นนั้นเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดและใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นภาษาถิ่นจึงแสดงถึงขนบธรรมเนียมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง นโยบายภาษาแห่งชาติของราชบัณฑิตยสถานซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ภาษาถิ่นทั้งภาษาถิ่นตระกูลไทยและภาษาถิ่นตระกูลอื่นไว้ในนโยบายนั้นด้วย เพื่อทำนุบำรุงและส่งเสริมภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ และเพื่อสงวนรักษาความหลากหลายของภาษาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพย์สินของชาติ นอกจากนั้น นโยบายภาษาแห่งชาติยังส่งเสริมการเรียนการสอนแบบทวิภาษาหรือพหุภาษาสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาแม่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ผลจากการเรียนการสอนแบบทวิภาษาแสดงให้เห็นว่า “การสอนภาษาแม่มาพร้อมกับเนื้อหาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ชุมชนต้องเข้ามีส่วนร่วม สร้างความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้เรียนลดความรู้สึกแปลกแยก เริ่มเรียนด้วยความสนใจ สนุก เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง และกล้าแสดงออก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาต่างๆ ดีขึ้น” นิตยา กาญจนวรรณ (2557) เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าภาษาถิ่นนั้นนอกจากจะดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ยังช่วยสร้างความสามัคคีให้กับชุมชนอีกด้วย

ภาษาถิ่นเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มชนระดับชาวบ้านที่ใช้ภาษาเดียวกันในชีวิตประจำวันสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนจะต้องมีประวัติความเป็นมาาร่วมกัน ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมที่ควรศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจสภาพสังคม วรรณกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การบายศรีสู่ขวัญ พิธีนาคำทาย คำผญา ตำรายาสมุนไพร และอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านและความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพัตรา จิรนนทนภรณ์ และคณะ (2556) ที่ว่า เหตุผลที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทใช้ภาษาถิ่นเพราะแสดงถึงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์และเป็นการอนุรักษ์และธำรงรักษา ขณะเดียวกันภาษาถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังที่ยิ่งยง เทาประเสริฐและคณะ (2547) กล่าวว่า รัฐควรสนับสนุน ส่งเสริม สร้างความเชื่อมั่น และปลูกฝังให้คนท้องถิ่นตระหนักถึงความรู้ท้องถิ่น ในฐานะเป็นรากฐานของการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง เมื่อคนในท้องถิ่นตระหนักถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและชาติพันธุ์ของตนเองแล้ว จะทำให้เขาหวงแหนและสานต่อความเป็นตัวตนที่แท้จริงของชุมชนนั้นได้ ดังที่สุมิตร ปิติพัฒน์และเสมอชัย พูลสุวรรณ (2540) กล่าวว่า ภาษา เครื่องแต่งกาย ความเชื่อ พิธีกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลาวโซ่งสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าภาษาถิ่นมีความสำคัญ คือเป็นภาษาประจำถิ่นของกลุ่มชนที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดต่อเนื่องมาyslูกหลาน โดยผ่านวัฒนธรรมทางภาษาที่เป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมท้องถิ่น

3. คุณค่าของภาษาถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้นิยามว่า “คุณค่า คือ สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง” ดังนั้น คุณค่าหรือประโยชน์ของภาษาถิ่นสามารถจำแนกได้ว่า ภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนในท้องถิ่นเพื่อแสดงถึงความเป็นชุมชนหรือชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้การสื่อสารเป็นที่เข้าใจได้ดี สร้างความเป็นกันเองและความสามัคคีในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ความรู้ความเข้าใจภาษาถิ่นช่วยทำให้เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหารและวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ดียิ่งขึ้น เพราะภาษาถิ่นจะยังคงความหมายเดิมของภาษาไว้ได้มากที่สุด ดังที่ ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2553) กล่าวว่า การที่ภาษาตายไปทำให้ภูมิปัญญาตายไปด้วย เพราะภูมิปัญญาผูกติดอยู่กับภาษา เช่น ชื่อสมุนไพรต่างๆ ผูกโยงด้วยความรู้ที่เกี่ยวกับสมุนไพรนั้น วิธีการรักษาต่างๆ ผูกโยงกัน ถ้าสมุนไพรหายไป ชื่อสมุนไพรก็หายไป ความรู้ตรงนั้นก็จะหายไปด้วย นอกเหนือจากเรื่องภูมิปัญญาแล้ว อัตลักษณ์ของคน ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะหายไปด้วย เพราะภาษาจะผูกกับความเป็นตัวตนว่าเราเป็นใคร มีรากเหง้าอย่างไร

นอกจากนั้นภาษาถิ่นยังใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีและอุดมคติ ดังที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก (2551) ระบุว่า ชาวไทดำตำบลวังอิทกอำเภอบางระกำจังหวัดพิษณุโลกมีความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนโดยเฉพาะการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทดำและเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาอาชีพเพื่อการสร้างชุมชนชาวไทดำให้เข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

แม้ภาษาถิ่นจะมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น แต่ทุกภาษาต่างมีคุณค่า ความสำคัญ และมีเอกลักษณ์

เฉพาะตัวที่สามารถสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ให้กลายเป็น ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนั้นได้ ดังที่ศิริ ศาร์ เหมือนโพธิ์ทอง (2553) กล่าวว่า ถ้าจะรักษา ความเป็นท้องถิ่นต้องรักษาภาษาถิ่นไว้ด้วย

คุณค่าของภาษาถิ่น นอกจากการใช้เพื่อ การสื่อสารในชุมชนแล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือสืบทอด ทุกสิ่งทุกอย่างที่หลอมรวมอยู่ในวิถีชีวิตของชาว บ้านในท้องถิ่นให้ดำรงต่อไป ไม่ให้สูญหายไปกับ นวัตกรรมใหม่และกาลเวลา เราจึงควรอนุรักษ์ภาษา ถิ่นไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจสืบต่อไป

วัฒนธรรมพื้นบ้าน

1. ความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมเป็นคำที่มีความหมายรวมกัน ของพฤติกรรมของคนในสังคมอันเป็นเอกลักษณ์ สำคัญที่โดดเด่นเฉพาะตัวเป็นวิถีชีวิตของสังคมที่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรม เกิดจากความรู้ความคิด ภูมิปัญญา ความเชื่อที่ สัมมายาวนานและยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงามรวม ทั้งได้รับการยอมรับ ยึดถือ ปฏิบัติ สืบต่อกัน มี ความสัมพันธ์ต่อกันทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่าง มั่นคง การศึกษาวัฒนธรรมของชาวบ้านทำให้เรา สามารถเข้าใจสภาพสังคมของวัฒนธรรมนั้น อัน จะนำไปสู่การพัฒนา โดยทั่วไปแล้ว วัฒนธรรม จะแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น สิ่ง ก่อสร้าง เครื่องนุ่งห่ม อาหารการกิน และวัฒนธรรม ที่เป็นนามธรรม เช่น คุณธรรม จริยธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ อุดมคติ เมื่อแบ่งตามฐานันดร แล้วจะมีวัฒนธรรมพื้นฐาน วัฒนธรรมประจำเผ่า หรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมประจำชาติ และ วัฒนธรรมสากล ในที่นี้ จะกล่าวถึงวัฒนธรรมพื้น ฐานหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านเท่านั้น

วัฒนธรรมพื้นบ้านได้รับความสนใจจาก นักวิชาการและมีการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น อาร์ เรดฟิลด์ (R. Redfield) (2484) ได้ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของ

ยูคาตัน (The Folk Culture of Yucatan) ดังนั้นจึง มีผู้ให้คำนิยามวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมาก จึงขอนำเสนอบางส่วนดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่ง ชาติ นิยามว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือวิถีปฏิบัติและ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปใน แต่ละท้องถิ่นโดยในความต่างนั้นเราเรียกว่าความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้ยึดถือปฏิบัติและ ถ่ายทอด สืบต่อกันมาทั้งนี้การสืบทอดนั้นอาจคง ไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนเดิม หรืออาจจะมีการปรับ เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและ สังคมในแต่ละยุคสมัย

สุทริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2525) นิยามว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมของสามัญ ชนที่ปรากฏในรูปของความคิด ความเชื่อ รวมทั้ง ที่เป็นวัตถุซึ่งชาวบ้านประดิษฐ์คิดสร้างขึ้น แล้วมี การสืบทอดๆ กันมา มีการอภิบาลสืบทอดทั้งที่เป็น ไปด้วยความจงใจและไม่จงใจ เพื่อให้คงสภาพหรือ คงคุณภาพไว้จนปรากฏให้เห็นเป็นประเพณีหรือ เป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้โดยทั่วไป

พัทยา สายหู (2531) ให้คำนิยามไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง การรวมเรื่องของศิลปะ ทุกแขนง ธรรมเนียมและประเพณีทุกอย่างของชีวิต ทั้งภาษา ภาษิต การละเล่น การทำงาน เครื่องมือ เครื่องใช้ในบ้านและนอกบ้าน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

สายสุรี จุติกุล (2531) นิยามว่า วัฒนธรรม พื้นบ้าน หมายถึง วิถีชีวิตของคนพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่ชาว บ้านในท้องถิ่นสร้างขึ้น เช่น ภาษา ประเพณี การปรุงร oughอาหารและวิธีการรับประทาน ความเป็นอยู่ ค่านิยม ศิลปะการแสดง จิตรกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

คมคาย หมื่นสาย (2553) ให้คำนิยามไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง สัญลักษณ์ที่บุคคล ธรรมดาสามัญสร้างขึ้นและยึดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

ณัฐา คุ่มแคว้น (2553) ได้นิยามว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ

วิถีชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา

จากคำนิยามทั้งหมดที่รวบรวมมา จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วิถีชีวิต จารีต ประเพณี ความเชื่อ สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ ที่บ่งบอกถึงสุนทรียภาพหรือวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในท้องถิ่นนั้นๆ

2. องค์ประกอบของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 4 กลุ่มตามภูมิภาคของประเทศ ได้แก่

วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ วัฒนธรรมพื้นบ้านในละแวกภูมิภาคยังสามารถแยกย่อยลงได้อีกเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านหรือชุมชนตามลำดับ วัฒนธรรมพื้นบ้านแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม และโบราณคดี 3. การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ 4. ชีวิต ความเป็นอยู่และ 5. วิทยาการ ดังแสดงในตารางข้างล่าง

	ประเพณี/ ความเชื่อ	ภาษา/ วรรณกรรม	ดนตรี การละเล่น	ชีวิต ความเป็นอยู่	วิทยาการ
ภาคกลาง	ประเพณีแข่งเรือรับบัว ตักบาตรน้ำผึ้ง บูชาแม่โพสพ บูชาพระแม่คงคา	พูด ภาษา ถิ่น กลาง ใช้อักษรไทย วรรณกรรมเด่น เช่น สมุทโฆษคำฉันท์ กาพย์เห่เรือ สังข์ทอง ขุนช้างขุนแผน ศิลปกรรมงานไม้ ปูนปั้น หล่อโลหะ ดีเหล็ก เป็นต้น	กลองยาว รำโทน รำวง เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว ลำตัด เป็นต้น	ทำ อ อ า ชี พ เกษตรกรรมอยู่บ้านเรือนไทย ยกพื้นสูง มีประตูหน้าต่างรอบตัวบ้าน ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ ลำคลอง อาหารมีรสผสมหวาน มัน เค็ม	เชี่ยวชาญด้านเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน และศิลปหัตถกรรมแบบราชสำนัก
ภาคเหนือ	เชื่อเรื่องผี เสือเมือง ผีมดผีเม็ง มีพิธีสืบชาติตา ประเพณีรดน้ำดำหัว บวชลูกแก้ว	พูดภาษาคำเมือง ใช้อักษรล้านนา วรรณกรรมค่าว เพลงขอล้านานจามเทวี ปัญญาชาดก เป็นต้น ศิลปกรรมผสมพม่าและล้านช้าง	สะล้อ ซอ ซึง กลอง ปี่ ตะโพน พิณเล็บ พิณเทียน พิณเจิง เป็นต้น	ทำเกษตรกรรมสวนผักเมืองหนาว ปลูกพืชเชิงเดี่ยว อาหารรสจัด แห่งเหมาะกับสภาพอากาศและการรับประทานกับข้าวเหนียว อยู่บ้านทรงกาแลมีหน้าต่างบานเล็ก	เชี่ยวชาญด้านการแกะสลักไม้ ทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน

	ประเพณี/ ความเชื่อ	ภาษา/ วรรณกรรม	ดนตรี การเล่น	ชีวิต ความเป็นอยู่	วิทยาการ
ภาคอีสาน	เชื่อเรื่องเทวดา พญาแถน ผี บรรพบุรุษ มี ประเพณีผูกเสี่ยว บายศรีสู่ขวัญ ไหล เรือไฟ ผีตาโชน เป็นต้น	พูดภาษาอีสาน ใช้อักษรธรรม วรรณกรรมเด่นเช่น ผาแดงนางไอ่ สิบ ไช พญาคางคก ล้ามหาชาติ สุวรรณ สังข์ ท้าวผาเจือง เป็นต้น ศิลปกรรม ผสมล้านช้างและ เขมร	พิน แคน โหวด ปี่ กรับ เกราะ รำ แคน หมอลำ เข็ง โปงลาง	ปลูกหม่อนเลี้ยง ไหม ทำการเกษตร อยู่บ้านเรือนยกสูง หน้าต่างเล็ก มีห้อง โถงใหญ่ อาหาร รสจัดประเภท ยำ น้ำพริก จิ้มแจ่ว มี ปลาร้าเป็นเครื่อง ปรุงหลัก	เชี่ยวชาญด้าน การทอผ้า เย็บ ปัก ถัก ร้อย
ภาคใต้	มีความเชื่อที่ เกี่ยวกับศาสนา มี ประเพณีชักพระ ชิง เปรตหรือบุญเดือน สิบ ประเพณีเข้าบ้าน เป็นต้น	พูดภาษาปักษ์ ใต้ ไม่มีตัวอักษร วรรณกรรมเด่นเช่น สินธุราชคํากาพย์ สุวรรณสิน สัปดน คํากาพย์ สวดตำนาน ศิลปกรรมผสม อินเดียและมาเลย์	รำมะนา กลอง ชาตรี โหม่ง ฉิ่ง กรับ ปี่ เพลงเรือ เพลงลาหนังตะลุง โนราชาตรี ลิเกป่า รองเง็งเป็นต้น	อาหารรสจัดมี เครื่องปรุงแบบ อินเดียและมุสลิม มีผักสดเป็นเครื่อง เคียง อยู่บ้านเรือน ทรงปั้นหยา หลัง คาต่า	มีความ เชี่ยวชาญด้าน การประมงและ การทำสวนยาง

3. ความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติมาก อีกทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านยังมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนหรือท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นบ้านมุ่งแนวปฏิบัติตามหลักจารีตประเพณีซึ่งถือมาในอดีตเกี่ยวกับพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเผ่าพันธุ์ ชุมชนหรือท้องถิ่น ความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมระดับชุมชนกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน

ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรม การสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มชาติพันธุ์หรือชุมชน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่นจงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคม

3. เป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันพื้นฐานของสังคม เช่น รูปแบบของครอบครัว ความเคารพต่อบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณการแต่งงานและแม้กระทั่งการแสดงออกทางเพศ

4. เป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชาวบ้านในชุมชน เช่น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากสาธารณสุข สมบัติเกินความพอดี การอนุรักษ์ป่าและต้นน้ำเป็นต้น

5. ทำให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า ชุมชนใดสามารถรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบดั้งเดิมไว้ได้ เช่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อศรัทธา ความขยัน ประหยัด อุตุน การเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้นชุมชนนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

6. เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชุมชน ซาดิพันธุ์ หรือท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เสื้อหม้อห้อมแสดงถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคเหนือ ผ้าทอลายขิดบ่งบอกถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคอีสาน ปลาตะเพียนโบราณแสดงถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคกลาง และแกงเหลือง แกงไตปลาบ่งบอกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านภาคใต้

จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นเสมือนห้องเรียนแรกและกระบวนการขั้นแรกในการหล่อหลอมสมาชิกของชุมชนหรือเผ่าพันธุ์ให้กลายเป็นสมบัติติดตัว และเอื้อให้เขาสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ โดยแสดงออกในรูปของความรู้ ทัศนคติ กิริยามารยาท ศิลปะ ความกล้าหาญ ความเชื่อมั่น และความเสียสละ เป็นต้น ฉะนั้น เราจึงควรช่วยกันรักษา ส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป ดังที่วีรชนวีรกรรม (2551) กล่าวว่า ต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเองอย่างแท้จริง และร่วมกันสืบทอดมรดกวัฒนธรรม โดยให้รับรู้ว่าคุณเองเป็นเจ้าของวัฒนธรรม องค์การหรือบุคคลภายนอกเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนเท่านั้น ไม่ใช่เจ้าของวัฒนธรรม

ภาษาถิ่นกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ วิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง เป็นมรดกสืบทอดกันมา และทุกคนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยมีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นตัวบ่งชี้ความสำคัญของคนในสังคมซึ่งสืบทอดกันมา

ช้านาน วัฒนธรรมพื้นบ้านหลักที่สามารถนำมาเป็นจุดขายในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาหารการกิน ซึ่งรวมถึงส่วนประกอบ เครื่องปรุง วิธีการปรุงอาหาร วิธีการรับประทานอาหาร และคุณค่าทางโภชนาการ เป็นต้น
2. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการแต่งกาย เครื่องแต่งกายที่แตกต่างกันตามภูมิภาค วัสดุที่ใช้ วิธีการผลิต การตัดเย็บ และช่วงเวลาที่ใช้สวมใส่ เป็นต้น
3. วัฒนธรรมด้านประเพณี งานบุญ งานประเพณี ที่ยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ แห่เทียนพรรษา ไหลเรือไฟ ลอยกระทง เทศน์มหาชาติ ตักบาตรเทโว และแม่กระทั่งประเพณีทำบุญถวายขนมครก เป็นต้น
4. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษา ซึ่งหมายถึงภาษาถิ่นในภูมิภาคและแยกย่อยออกไป เช่น ภาษาถิ่นสำเนียงระยอง จันทบุรี ตราด หรือ ภาษาถิ่นสำเนียงนครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรีและเพชรบุรี เป็นต้น
5. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาชีพ เช่น การทำนา เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน การประมง การช่าง และหัตถกรรม เป็นต้น
6. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ เป็นความเชื่อความศรัทธาด้านต่างๆ เช่น ด้านศาสนา การปฏิบัติธรรม อธิปไตยปฏิบัติ ปราบกฏการณ์เหนือธรรมชาติและเรื่องเร้นลับต่างๆ
7. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ดนตรีพื้นบ้าน การต่อสู้ป้องกันตัว การแสดงและการละเล่น เป็นต้น

แม้ว่าภาษาจะถูกจัดรวมอยู่ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่เมื่อเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างใกล้ชิดแล้วจะทราบว่าบทบาทของภาษาถิ่นที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านอื่นๆ นั้นมีน้อยมาก เพราะภาษาถิ่นถูกแทนที่ด้วยภาษากลางหรือภาษาราชการ ดังที่สมบัติ ศิริจินดา ครูภาษาไทยดีเด่น จังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อยึดภาษาเมืองหลวงเป็นหลัก ทุกคนจึงพยายามพูดให้เหมือนภาษาเมืองหลวง และไม่กล้าพูดสนทนากันด้วยภาษาถิ่นตนเอง และกลัวจะถูกกล่าวหาว่าเขยหรือพูดเหน่อ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงมาก ดังนั้น ภาคส่วนต้องช่วยกันอนุรักษ์ภาษาถิ่นไว้ก่อนที่

ภาษาถิ่นจะตายหรือสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

หากชุมชนสามารถธำรงภาษาถิ่นไว้ และนำภาษาถิ่นมาใช้หรือสอดแทรกในการนำชม วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านอื่น ๆ ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่า ให้กับวัฒนธรรมของตน สอดคล้องกับพลวัตร ประพันธ์ทอง (2553) ที่กล่าวว่า ทูตทางวัฒนธรรมที่สำคัญของเชียงใหม่ คือ เรื่องการเกษตรและเรื่อง ศิลปกรรม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงจากเกษตรกรรม เชิงพื้นที่เฉพาะสู่งานศิลปกรรม เพื่อจัดการทูตทาง วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ภาษาถิ่นมีคุณค่าต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การขับร้องหมอลำ ขับ เพลงขอ เล่นหนังตะลุง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถ้าขาด ภาษาถิ่นก็จะขาดอรรถรสของวัฒนธรรมพื้นบ้านไป ทันที ดังที่ ศิริศาร เหมือนโพธิ์ทอง (2553) กล่าวว่า การเน้นเฉพาะภาษาภาคกลางหรือภาษามาตรฐาน อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ เช่น การแสดงโนราห์ของภาคใต้ หรือ การขับซอ ทางภาคเหนือ ต้องเล่น ต้องขับเป็นภาษาถิ่น ถ้า เป็นร่วมโนราห์แล้วมาพูดภาษากลางก็จะไม่เป็น ของแท้ ไม่ได้อารมณ์ อรรถรสก็จะหายไป

ภาษาถิ่นเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของ ชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้คนในชุมชนเกิดความ ภาคภูมิใจ มีความสำนึกรักชุมชนของตน หวงแหน วัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน และพร้อมที่จะสืบสาน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้มั่นคงสืบต่อไป ดังเช่น ในงานบุญประเพณีท้องถิ่นของชาวผู้ไทใน ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวงจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อก่อนพิธีกรในงานจะใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลัก แต่ ปัจจุบันได้หันมาใช้ภาษาผู้ไทในงานบุญประเพณีที่ จัดขึ้นในชุมชนทุกงาน นับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะได้ ปฏิบัติสืบต่อไปให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การจะอนุรักษ์ ส่ง เสริม เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้ได้ผลดี ต้องไม่ ละเลยการส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่น เพราะภาษาถิ่น แสดงถึงอรรถรส สุนทรียภาพ และความเป็นของ แท้แห่งวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง

บทสรุป

การท่องเที่ยวนอกจากสร้างรายได้ให้กับ ประเทศแล้วยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของ ประเทศชาติได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ปี พ.ศ.2558 นี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ กำหนดให้เป็นปี “ท่องเที่ยววิถีไทย” ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านอาหารการกิน การ แต่งกาย ที่อยู่อาศัย งานบุญประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อและศิลปะพื้นบ้าน เนื่องจากแต่ละท้องถิ่น มักมีภาษาเฉพาะเป็นของตนเอง เรียกว่า “ภาษา ถิ่น” ภาษาถิ่นแสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้น บ้านที่แท้จริงของผู้คนในท้องถิ่นนั้น การใช้ภาษา ถิ่นในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน จึงบ่งบอกถึง ความเป็นของแท้ มีอรรถรสด้านอารมณ์และมีความ เป็นเอกลักษณ์ ภาษาถิ่นจึงถือได้ว่า เป็นส่วนหนึ่ง ของวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวิถีไทยของแท้ที่สมควร ได้รับการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้คงอยู่เคียงคู่กับ ชุมชน ในขณะที่เดียวกันควรใช้ภาษาถิ่นหรือสอด แทรกภาษาถิ่นในการท่องเที่ยววิถีไทยเป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลที่น่าเสนาะมาทั้งหมด ผู้เขียน ต้องการชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านยังคงได้ รับความสนใจจากวงการศึกษายังยังมีผลต่อ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีการรณรงค์ เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แพร่ หลายยิ่งขึ้น ในขณะที่ ภาษาถิ่นซึ่งเป็นเครื่องมือ ในการเข้าถึงและถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่าง แท้จริงกลับถูกละเลย หากภาษาถิ่นสูญหายไป วัฒนธรรมพื้นบ้านย่อมเจือจางและสูญหายไป ในที่สุด ดังนั้น จึงควรช่วยกันรณรงค์ให้ใช้ภาษาถิ่นใน การนำชมวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้วัฒนธรรมพื้น บ้านและภาษาถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน นั้นๆ ธำรงอยู่ยาวนาน พร้อมกับเป็นการส่งเสริม การเรียนรู้ และอนุรักษ์ภาษาถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ ของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้น 19 ธันวาคม 2557, จาก <http://newdot2.samartmultimedia.com>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). *ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558*. กรุงเทพฯ: บริษัทคอมฟอร์มจำกัด.
- กาญจนา คูวัฒนะศิริ. (2542). *ภาษาไทยถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- คมคาย หมื่นสาย. (2553). *การศึกษาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชน ตำบลในเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. งานวิจัย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- ฉันทัส ทองช่วย. (2534). *ภาษาและภาษาถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ณัฐา คุ่มแก้ว. (2553). *วัฒนธรรมต่างชาติ: พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชน อำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- รัชช ปุณโณทก. (2536). *ภาษาถิ่น พิมพ์ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2557). *ความสำคัญของภาษาท้องถิ่น*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 6 (1). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2553). *เชิงรอยกัณฑ์: การเชื่อมโยงเชิงสร้างสรรค์จากสินค้าสู่ทุนวัฒนธรรม*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- พิชชยา อุทโทและคณะ. (2552). *โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของภาษาผู้ไท บ้านกุดตอแก่น-แดนสามัคคี ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์*.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2547). *แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของประเทศไทยในการใช้มิติวัฒนธรรมเป็นฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- ระวีวรรณ อินทร์แหยม. (2542). *ภาษาถิ่น*. ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- วรเมธ ยอดปุ่น. (2548). *อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัชรินทร์ ดำรงกุล. (2551). *การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม: กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน "กาหลอ" จังหวัดยะลา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ศรายุทธ ปิ่นประทีป และคณะ. (2551). *การศึกษาวิถีชีวิตไทดำ ตำบลวังอิทก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก
- ศิริศาร เหมือนโพธิ์ทอง. (2553). *ภาษาถิ่นที่สูญหาย ความตายของวัฒนธรรม*. ผู้จัดการรายวัน 19 มกราคม 2553
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2557). *วัฒนธรรมไทย*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2557, จาก www.kanchanapisek.or.th
- สายสุรี จุติกุล. (2531). *แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน แนวปฏิบัติในภาคใต้*. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์. (2550). *ทัศนคติทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่มีต่อภาษาของตนเองในเขตภาคเหนือตอนล่าง*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สุมิตร ปิติพัฒน์ และ เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2540). *ลาวโซ่ง: พลวัตของระบบของวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ*. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2553). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 2*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

Gamkretldige, Thomas V. and Ivanov, V.V. (1990). *The Early History of Indo-European Languages*. Scientific American, March 1990, 110-116.

Redfield, Robert. (1941). *The Folk Culture of Yucatan*. University of Chicago Press, Chicago.